

Козак С.В.

Національний університет водного господарства та природокористування

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Економіка України останніми роками функціонує на межі дефолту. «Відіраність» її від світової з кожним роком зростає. Постійна та затяжна криза, нестабільність політичної та соціально- економічної ситуації, воєнні дії в країні негативно впливають на стан та розвиток підприємств усіх галузей економіки. Для збереження та розширення своїх позицій на ринку підприємство повинне мобільно й адекватно реагувати на всі зміни зовнішнього середовища. Знаходження та запровадження новітніх методів управління дали б змогу забезпечити сталий розвиток підприємства та закріпити його позиції на ринку. До одного з таких методів належить логістична концепція управління.

У статті висвітлюється економічна сутність та значення логістики. Визначено, що правильне функціонування та правильна взаємодія структурних елементів логістичних процесів на підприємстві сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень. Проаналізовано вітчизняні та зарубіжні визначення поняття "логістика". Виділено загальні аспекти сучасного розуміння логістики. Визначено, що логістика дозволяє контролювати всі процеси, де можна здійснити економію, а саме: постачання, продаж, транспортування, упаковка, закупівлі, зв'язок з митницею і державними органами. Досліджено етапи та стадії розвитку логістики та встановлено, що велика частина товаровиробників і посередників Західної Європи в найближчому майбутньому буде знаходитися в третій і четвертій стадіях розвитку логістичних систем. Представлено класифікацію логістики. Показано інтеграцію логістики з основними сферами діяльності підприємства.

Ключові слова: логістична концепція; логістичний ланцюг; логістичні підсистеми; логістичні цілі; логістичні принципи; конкурентоспроможність; конкурентна перевага.

ВСТУП

На сучасному етапі економічного розвитку значно зросла роль логістичних процесів на підприємствах. Це зумовлено високою конкуренцією на ринку, розвитком технологій та економічних відносин, зростанням вимог споживачів, необхідністю зниження витрат.

Логістика виступає новим науково-практичним напрямком в Україні. Український бізнес не на стільки застосовує логістику у своїй практичній діяльності порівняно з зарубіжними країнами.

Іноземний досвід показує, що застосування логістичного підходу на підприємствах дозволяє не тільки покращити рівень обслуговування кінцевих споживачів, але й при цьому мінімізувати загальні витрати.

АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ДАНИХ ТА ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Існує багато точок зору щодо визначення фундаментального поняття "логістика", в тому числі і таких українських та зарубіжних вчених, як Е. Барді, Д.Дж. Бауерсокс, А. Бутов, Дж. Бушер, А.Г. Кальченко, Дж. Клосс, Метою роботи є аналіз існуючих визначень поняття "логістика" та його класифікація, уточнення економічної сутності та значення логістики, дослідження теоретичних підходів щодо особливостей логістики на підприємствах на сучасному етапі економічного розвитку.

ЦІЛІ ТА ЗАДАЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Незважаючи на значну кількість досягнень у теорії та практиці особливостей логістики на підприємстві, існує ряд проблем, які виступають предметом дискусій та обговорень вчених економістів. Це свідчить про бурхливий та динамічний розвиток науки логістика, оскільки визначення, об'єкти дослідження, концептуальні засади змінювалися й уточнювалися з розвитком ринкових відносин.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Незважаючи на те, що логістика це доволі молода наука, вона має величезні перспективи розвитку та використання в практичній діяльності підприємств.

Черкесов А.Г. зазначає, що логістика є новим напрямком, який швидко здобуває популярність у діловому середовищі [13, с. 6] Це пояснюється встановленням ринкових відносин у нашій країні, переходом від концепції ринку продавця до ринку покупця, який змушує виробничі торгові системи гнучко реагувати на швидкозмінні потреби споживачів.

Найпоширенішою точкою зору є те, що термін "логістика" походить від грецького слова "logisticos" — мистецтво обчислювати і міркувати [3; 4; 9; 11; 12; 13], за іншими версіями — від французького "loger" — постачати, чи від древньогрецького "laubja" — склад, зберігання [9]

Візантійський імператор Леон VI (825—912 роки н.е.) вважав, що зав* данням логістики є сплачувати платню армії, поста* чати зброю і військово спорядження, своєчасно і достатньою мірою піклуватися про її потреби й відповідно готувати кожен акт військового походу, тобто підраховувати простір і час, робити правильний аналіз місцевості з точки зору пересування армії, а також визначити сили опору супротивника і згідно з цими функціями управляти й керувати, тобто розпоряджатись рухом і розподілом власних збройних сил [4, с. 7].

Аналіз літературних джерел показує, що немає єдиного уніфікованого визначення поняття логістики, яке б отримало всезагальне визначення. Тому наведемо найбільш поширені її визначення, запропоновані вченими і практиками Америки, Франції, Німеччини, Росії, України

Аналіз зарубіжної і вітчизняної літератури дозволив виділити деякі загальні аспекти сучасного розуміння логістики. Так, під логістикою розуміється: — новий напрям в організації руху вантажів;

- теорія планування різних потоків у людино машинних системах;
- сукупність різних видів діяльності з метою одержання необхідної кількості вантажів у потрібному місці і в потрібний час з мінімальними витратами;
- форма управління фізичним розподілом продукту;
- інтеграція транспортного і виробничого процесів;
- процес планування витрат по переміщенню і збереженню вантажів від виробництва до споживання;

- ефективний рух готової продукції від місця виробництва до місця споживання;
- новий науковий напрямок, пов'язаний з розробкою ефективних методів управлінні матеріальними та інформаційними потоками;

- наука про раціональну організацію виробництва і розподілу.

Різноманітність трактування поняття логістики не змінює об'єкта дослідження, яким виступають матеріальні і супутні їм інформаційні потоки, та при цьому дозволяє виділити дві основні точки зору на логістику:

- як на напрям господарської діяльності, який полягає в управлінні матеріальними потоками в сферах виробництва і послуг;

- як на науку визначення потреб, а також придбання, розподілу і змін у робочому стані протягом життєвого циклу всього того, що забезпечує ці потреби.

Отже, з проведеного аналізу можна зробити висновок, що логістика — це інтегрована система планування, контролю, управління та регулювання потоками ресурсів на підприємствах як єдиним цілим, яка допомагає заощаджувати гроші, час, обладнання, площі, продукцію та ін. Логістика дозволяє контролювати всі процеси, де можна здійснити економію, а саме: постачання, продаж, транспортування, упаковка, закупівлі, зв'язок з митницею і державними органами.

Аналіз еволюції розвитку логістики дозволив виділити низку етапів і стадій. Під етапами розвитку логістики розуміється рівень теоретичних розробок і принципова реалізація їх на практиці в процесі вдосконалення ринкових відносин і впливу науково-технічного прогресу.

Стадії розвитку логістики розрізняються за рівнем готовності виробничих суб'єктів використовувати в практиці свого функціонування філософію логістичного управління. Експертні дослідження, проведені на початку 90-х років ХХ століття в країнах Західної Європи, показали, що досягнення у га* лузі логістики не є рівнозначними. Так обстеження 500 компаній, а саме: 26% — компанії ФРН, 20% — Голландії, 17% — Великобританії, 16% — Франції, 11% — Бельгії та 10% — Іспанії, які представляють 30 різних галузей економіки, дозволили виділити чотири основні стадії в розвитку логістики [5; 6; 7; 9]:

- 1 стадія (57% фірм) — нерегулярність організації, добове планування логістики, централізація транспортування матеріальних ресурсів;

- 2 стадія (20% фірм) — централізоване обслуговування споживачів і обробка заказів. Тижневе планування логістики;

- 3 стадія (18% фірм) — прогнозування збуту, реалізація комплексу маркетингових заходів. Планування логістики — місячний період, використання макрологістики;

- 4 стадія (5% фірм) — впровадження інтегрованих маркетингових і логістичних систем, які охоплюють весь процес виробництва. Довготермінове логістичне планування — 1 рік.

Тривала історія розвитку ринкових відносин характеризується високим рівнем нестабільності конкурентного середовища, у якому функціонують національні підприємства, а також відсутність менеджерів-логістиків у складі топ менеджерів фірм.

Мерфи П. у [16] вважає, що метою логістичного процесу є формулювання основного правила логістики — правила "7R":

- 1R — потрібний товар (right product);
- 2R — необхідної якості (right quality);
- 3R — в необхідній кількості (right quantity);
- 4R — в потрібний час (right time);
- 5R — в потрібне місце (right place);
- 6R — потрібному споживачу (right customer);
- 7R — з необхідним рівнем витрат (right cost).

Сутність даного правила полягає в тому, що споживач повинен отримати необхідні по якості і кількості товари, у потрібний час, у потрібному місці, від надійного постачальника з належним рівнем обслуговування (як до здійснення продажу продукції, так і після) і при заданому рівні загальних витрат. Отже, успіх у "зверненні" потенційних клієнтів фактично залежить від оперативності виконання вимог замовника. Недотримання хоча б однієї з наведених умов може призвести до втрати клієнтів і, відповідно, певної частки ринку.

Крім зниження операційних, у тому числі логістичних витрат, одним з основних напрямів стратегії підприємства стає концентрація на пріоритетних видах бізнесу і операціях. Це сприяє раціональному розподілу ресурсів підприємства на ті види бізнесу, які є конкурентоспроможними і в яких у фірми є певні переваги (технологія, ноу-хау, спеціальне обладнання, підготовлені кадри). Такий підхід у західній практиці називається визначенням "ключової компетенції" (core competence).

Аналізуючи сучасні тенденції розвитку світової економіки, можна зробити висновок, що велика частина товаровиробників і посередників Західної Європи в найближчому майбутньому буде знаходитися в третій і четвертій стадіях розвитку логістичних систем. Країни перехідних економік, зокрема, Україна знаходяться на другому етапі розвитку логістики, а деякі підприємства — на другій і третій стадії.

Для того, щоб правильно та ефективно побудувати логістичний ланцюг, необхідно представити її функціонування як кібернетичну систему, яку характеризують певні елементи, особливості та властивості. Існує досить велика широка класифікація логістики, що відображає рівень ієрархії управління і її функціональну спрямованість. У таблиці 1. представлені змістовні аспекти різних класифікацій.

Таблиця 1. Класифікація логістики

Класифікаційна ознака	Назва класу	Зміст логістики
В залежності від ступеня деталізації логістичних операцій	Макрологістика	Включає процеси, які відбуваються на регіональному, міжрегіональному, загальнонаціональному рівнях
	Мікрологістика	Управління потоками ресурсів, в інтересах окремого підприємства або корпоративного угруповання з метою оптимізації його (їх) економічної діяльності
За характером зони управління	Зовнішня логістика	Регулювання потокових процесів, які виходять за рамки діяльності, але знаходяться в сфері впливу підприємства
	Внутрішня логістика	Координація і вдосконалення господарської діяльності, пов'язаної із управління потоковими процесами межах підприємства
Характер господарської діяльності	Заготовча (постачальницька) логістика	Управління матеріально-технічним забезпеченням і підготовка продукції до виробничих потреб
	Виробнича логістика	Організація й управління переміщенням матеріальних та інших ресурсів безпосередньо в процесі виготовлення продукції
	Розподільча (збутова) логістика	Управління реалізацією продукції
	Транспортна логістика	Організація процесу перевезення товару і управління ним
	Складська логістика	Управління зберіганням продукції
Фінансова логістика	Управління і реалізація грошових потоків на всіх етапах руху грошових засобів	

Джерело: розроблено автором на основі [5; 6; 9].

Логістичні структури підприємства тісно взаємодіють з багатьма функціональними підрозділами — відділом маркетингу, службами фінансів, планування, виробництва, контролю. Так, логістика постачання разом з маркетингом формує параметри виробництва, його характер і режим; виробнича логістика залежить від процесів, які протікають у логістиці постачання, і тісно пов'язана з плануванням виробництва і фінансами підприємства. На рисунку 1 показана інтеграція логістики з основними сферами діяльності підприємства.

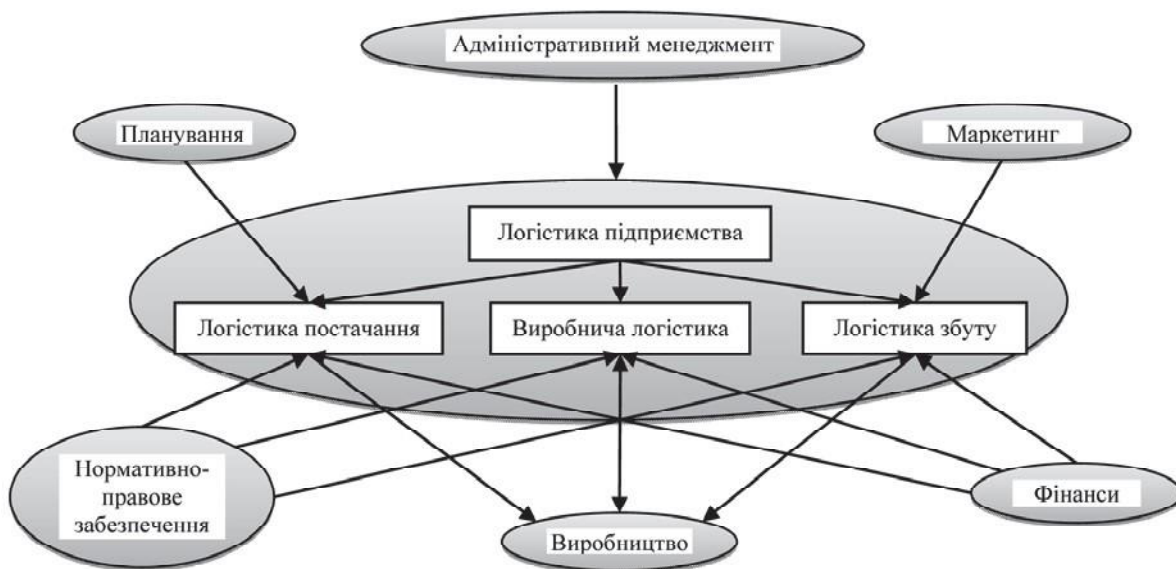

Рисунок 1- Інтеграція логістики з основними сферами діяльності підприємством.

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, глобальною тенденцією розвитку світової економіки на сучасному етапі стає розвиток підприємств на основі логістичного підходу, що дозволяє підвищити його організаційно-економічну стійкість. Проведений аналіз дозволив виділити основні елементи логістичної структури підприємства.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі економічного розвитку логістика займає одне з провідних місць для діяльності підприємства. Правильне функціонування та правильна взаємодія структурних елементів логістичних процесів на підприємстві сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень.

У результаті дослідження було проаналізовано визначення поняття "логістика" та дано власне визначення, виділено загальні аспекти сучасного розуміння логістики. В статті розглянуто особливості етапів та стадій розвитку логістики, представлені змістовні аспекти різних класифікацій логістики, показана інтеграція логістики з основними сферами діяльності підприємства. Необхідності подальших досліджень набуло питання удосконалення логістичних процесів на підприємствах.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Устенко М. О. Актуальність формування транспортно-логістичних систем в умовах євроінтеграції / М. О. Устенко // Вісн екон. трансп. і пром-сті. — 2015. — № 49. — С. 207–210.
2. Бойко О. В. Ринок транспортних послуг: основи методології розвитку : монограф. / О. В. Бойко. — К. : Кондор, 2014. — 494 с.
3. Брагінський В. В. Розвиток транспортно-логістичної системи як форма реалізації транзитного потенціалу України / В. В. Брагінський // Державне управління: теорія і практика. — 2011. — № 2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/index.htm>.
4. Ермаков И. А. Постановка проблемы развития национальной логистической системы / И. А. Ермаков, Д. В. Петухов // Логистика. — 2014. — № 11. — С. 56–59.
5. Ильченко Н. Б. Организация логистической деятельности украинских торговых предприятий: интеграционный процесс / Н. Ильченко // Логистика: проблемы и решения. — 2010. — № 3. — С. 28–35.
6. Іртіщева І. О. Структура транспортно-логістичної системи України / І. О. Іртіщева, С. М. Мінакова, О. А. Христенко // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2015. — № 4. — С. 146–149.
7. Михайличенко К. М. Відновлення транзитного потенціалу як чинник підвищення конкурентоспроможності України / К. Михайличенко // Стратегічні пріоритети. — 2015. — № 4. — С. 59–65.
8. Попова Н. В. Транспортно-логістична система: дефініція та складові / Н. В. Попова // Бізнес Інформ. — 2016. — № 1. — С. 169–174.

9. Соколова О. Є. Теоретико-методологічні основи формування транспортно-логістичної системи України [Електронний ресурс] / О. Є. Соколова. — Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/182/173>.

10. Чернявська Т. А. Стратегічні напрями розвитку транспортно-комунікативної системи України в контексті забезпечення національної безпеки і самодостатності / Т. Чернявська // Екон. вісн. Нац. гірн. ун-ту. — 2015. — № 3. — С. 68–76.

11. Зайцева І. Ю. Фінансово-правові аспекти процесу інтеграції України до Транс-Європейської транспортної мережі ТЕМ-Т / І. Ю. Зайцева // Вісн. екон. трансп. і пром-сті. — 2014. — № 46. — С. 223–227.

12. Садловська І. П. Розвиток національної транспортної мережі України та її інтеграція до пріоритетних транспортних мереж ЄС / І. Садловська // Зб. наук пр. Держ. екон.-техн. ун-ту трансп. — 2015. — № 31. — С. 16–26.

13. Ткач О. В. Формування єдиної логістичної системи: важлива складова євро-інтеграційних процесів / О. В. Ткач, І. А. Волощук // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. — 2014. — № 9. — С. 208–212. — (Серія «Економіка»).

14. Співробітництво Україна – ЄС в сфері транспорту // Офіційний сайт Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/sectoral-dialogue/transport>.

15. Міжнародна технічна допомога ЄС у сфері транспорту // Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>.

REFERENCES

1. Ustenko M. O. Aktual'nist' formuvannja transportno-logistychnyh system v umovah jevrointegracii' / M. O. Ustenko // Visn ekon. transp. i prom-sti. — 2015. — № 49. — S. 207–210.

2. Bojko O. V. Rynok transportnyh poslug: osnovy metodologii' rozvytku : monograf. / O. V. Bojko. — K. : Kondor, 2014. — 494 s.

3. Bragins'kyj V. V. Rozvytok transportno-logistychnoi' systemy jak forma realizacii' tranzynogo potencialu Ukrai'ny / V. V. Bragins'kyj // Derzhavne upravlinnja: teorija i praktyka. — 2011. — № 2 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/index.htm>.

4. Ermakov Y. A. Postanovka problemy rozvytyja nacyonal'noj logistycheskoj systemy / Y. A. Ermakov, D. V. Petuhov // Logistyka. — 2014. — № 11. — S. 56–59.

5. Yl'chenko N. B. Organizacyja logistycheskoj dejatel'nosti ukrajs'kyh togovykh predpryjatij: yntegracyonnyj process / N. Yl'chenko // Logistyka: problemy y reshenija. — 2010. — № 3. — S. 28–35.

6. Irtyshheva I. O. Struktura transportno-logistychnoi' systemy Ukrai'ny / I. O. Irtyshheva, S. M. Minakova, O. A. Hrystenko // Global'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky. — 2015. — № 4. — S. 146–149.

7. Myhajlychenko K. M. Vidnovlennja tranzynogo potencialu jak chynnyk pid-vyshhennja konkurentospromozhnosti Ukrai'ny / K. Myhajlychenko // Strategichni prioriteti. — 2015. — № 4. — S. 59–65.

8. Popova N. V. Transportno-logistychna systema: definicija ta skladovi / N. V. Popova // Biznes Inform. — 2016. — № 1. — S. 169–174.

9. Sokolova O. Je. Teoretyko-metodologichni osnovy formuvannja transportno-logistychnoi' systemy Ukrai'ny [Elektronnyj resurs] / O. Je. Sokolova. — Rezhym dostupu : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/182/173>.

10. Chernjavs'ka T. A. Strategichni naprjamy rozvytku transportno-komunikatyvnoi' systemy Ukrai'ny v konteksti zabezpechennja nacional'noi' bezpeky i samodostatnosti / T. Chernjavs'ka // Ekon. visn. Nac. girn. un-tu. — 2015. — № 3. — S. 68–76.

11. Zajceva I. Ju. Finansovo-pravovi aspekty procesu integracii' Ukrai'ny do Trans- Jevropejs'koi' transportnoi' merezhi TEM-T / I. Ju. Zajceva // Visn. ekon. transp. i prom-sti. — 2014. — № 46. — S. 223–227.

12. Sadlovs'ka I. P. Rozvytok nacional'noi' transportnoi' merezhi Ukrai'ny ta i'i' integracija do prioritetnyh transportnyh merezh JeS / I. Sadlovs'ka // Zb. nauk pr. Derzh. ekon.- tehn. un-tu transp. — 2015. — № 31. — S. 16–26.

13. Tkach O. V. Formuvannja jedynoi' logistychnoi' systemy: vazhlyva skladova jevro- integracijnyh

procesiv / O. V. Tkach, I. A. Voloshhuk // Nauk visn. Herson. derzh. un-tu. — 2014. — № 9. — S. 208–212. — (Serija «Ekonomika»).

14. Spivrobotnyctvo Ukraini – JeS v sferi transportu // Oficijnyj sajt Predstavnytstva Ukrainy pry Jevropejs'komu Sojuzi ta Jevropejs'komu Spivtovarystvi z atomnoi'energii' [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ukraine-eu/sectoral-dialogue/transport>.

15. Mizhnarodna tehnicna dopomoga JeS u sferi transportu // Oficijnyj sajt Ministerstva infrastruktury Ukrainy [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnicna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>.

S. V. Kozak, Economic essence and significance of logistics for enterprise activities

In recent times Ukrainian economy has operated on the edge of default. The gap between the Ukrainian and the world economy becomes wider every year. Continuous crisis, political, social and economic uncertainty, war actions in the county have a detrimental effect on the current stage and development of all economic sectors. To save and strengthen its positions on the market the enterprises should respond quickly and adequately to the changes of the external environment. Defining and implementing new methods of administration will maintain sustainable development of enterprise and strengthen its positions on the market. The concept of Logistics Management is one of such methods.

The article highlights general aspects of modern understanding of logistics. The study shows the correct functioning and proper interaction of structural elements of logistics processes at the plant will increase the effectiveness of management decisions. The paper analyses domestic and foreign definitions of 'logistics'. The paper examines economic essence and importance logistics. The study shows that logistics allows you to control all processes where you can save, namely the supply, sale, transportation, packaging, procurement, communication with customs and government agencies. The article examines phases and stages of development of logistics. The research shows that most of the producers and intermediaries of Western Europe will be in the third and fourth stages of logistics systems in the near future. The article describes classification of logistics. The research examines logistics integration with the main areas of the company.

Keywords: road accident, exceeding speed limit, maximum permitted speed, regulatory documents, world experience of speed limitation.

КОЗАК Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри транспортних технологій і технічного сервісу Національний університет водного господарства та природокористування e-mail: svetakoza1971@ukr.net. <http://orcid.org/0009-0006-3204-1861>

Svitlana KOZAK, Doctor of Economics, Associate Professor of the department of transport technologies and technical service National University of Water Management and Nature Management svetakoza1971@ukr.net. <http://orcid.org/0009-0006-3204-1861>

DOI 10.36910/automash.v2i21.1215